

356.33.619:355.424.6:614.447.6

VETERINÁRNÍ ZABEZPEČENÍ AČR

¹Radoslav KRUPKA, ²Pavol GREGOR, ³Karol MÁTIS, ⁴Jan HRZAL¹Veterinární služba Velitelství vzdušných sil, Stará Boleslav²Veterinární služba Velitelství sil územní obrany, Tábor³Veterinární služba Velitelství logistiky, Stará Boleslav⁴Sekce vojenského zdravotnictví GŠ AČR, Praha

Souhrn

Veterinární služba je již více než pět let nedílnou součástí systému vojenského zdravotnictví AČR. Přesto je doposud složkou obecně poměrně málo známou i mezi příslušníky vojenské zdravotnické veřejnosti. Následující sdělení si klade za cíl obecně popsat a více přiblížit současnou vojenskou veterinární službu s důrazem na hlavní cíle a úkoly, organizaci řídicích a výkonných prvků, rozsah jejich působnosti, hlavní oblasti činnosti v míru, za krizových stavů i za války. Dále jsou v článku blíže popsána některá specifika činnosti veterinární služby u jednotlivých druhů vojsk.

Klíčová slova: Veterinární služba; Hygiena potravin; Vojenská kynologie; Služební psi.

Veterinary Support to the Czech Army

Summary

The Veterinary Service has been an integral part of the Czech Army health service system for more than 5 years. In spite of this it is a component that up to now has generally not been very well known even among military medical public personnel. This article seeks to describe generally and to elucidate the present Military Veterinary Service with stress on its main aims and tasks, the organization of its managerial and executive components, the extent of their effect, and the main area of its activities in peacetime or during crisis or war. Some specific features of the Veterinary Service's activities concerning different kinds of troops are described in more detail in this article.

Key words: The Veterinary Service; Foodstuff hygiene; Military cynology; Service dogs.

Úvod

Vzhledem k tomu, že od roku 1997 je vojenská veterinární služba nedílnou součástí systému vojenského zdravotnictví, a to součástí obecně poměrně málo známou, o čemž svědčí například i to, že ve Vojenských zdravotnických listech nebyla v posledních deseti letech v širším měřítku prezentována, považujeme za vhodné uvést některé obecné informace o její činnosti. Zařazení vojenské veterinární služby do českého vojenského zdravotnictví a dále členství České republiky v Severoatlantické alianci tvoří základní rámec při formulování hlavních cílů a úkolů veterinární služby rezortu obrany.

Koncepce vojenské veterinární služby je důsledně zaměřena k dosažení co nejvyšší kvality veterinárního zabezpečení vojsk jak v míru, tak i při plnění úkolů vyplývajících pro ozbrojené síly v pří-

padě vzniku krizových situací jakéhokoli rozsahu, se zaměřením především na zabezpečení bojové činnosti vojsk, krizové situace a operace v zahraničí.

Současně jsou realizovány nutné změny v personálním a materiálním vybavení jednotlivých prvků vojenské veterinární služby dané požadavky kompatibility se srovnatelnými funkčními prvky NATO a dále změny k celkovému zefektivnění její organizační struktury v souladu se záměry reformy ozbrojených sil.

Hlavní cíle veterinárního zabezpečení AČR

- Vytvořit systém opatření s cílem poskytnout bojujícím vojskům maximální možnou ochranu před vznikem a šířením onemocnění přenosných ze zvířat na lidi a onemocnění z potravin

- Komplexním veterinárním zabezpečením služebních zvířat trvale udržovat jejich požadovaný zdravotní stav a zamezit ztrátám služebních zvířat ze zdravotních důvodů
- Zabezpečením vojenské kynologie dosáhnout efektivního využití služebních psů pro potřeby vojsk
- Ornitologickým zabezpečením letišť přispět k bezpečnosti letového provozu

Úkoly veterinárního zabezpečení

1. Ochrana vojsk před infekčními onemocněními přenosnými ze zvířat na lidi
2. Prevence vzniku alimentárních onemocnění u vojsk a veterinárně hygienické zabezpečení zásobování vojsk potravinami a krmivem pro služební zvířata
3. Prevence vzniku a šíření infekčních onemocnění zvířat a jejich léčení, ochrana zvířat a potravin před účinky ZHN
4. Efektivní využití služebních zvířat ve prospěch vojsk
5. Ornitologické zabezpečení letišť
6. Veterinární asanace
7. Zabezpečení veterinárním materiálem
8. Součinnost s civilní veterinární službou a orgány státní správy

Organizace a řízení veterinárního zabezpečení

Veterinární zabezpečení vychází z organizační struktury vojenské veterinární služby a je nedílnou součástí zdravotnického zabezpečení. Člení se následujícím způsobem:

Řídící prvky:

- **veterinární skupina sekce vojenského zdravotnictví GŠ**
 - odborně a metodicky řídí veterinární službu AČR, provádí součinnost se složkami GŠ
 - zastupuje armádu v mezirezortních a mezinárodních jednáních
- **oddělení veterinární služby Velitelství vojskové zdravotnické služby (VVZdrS)**
 - jako součást velitelského prvku ve struktuře zdravotnické služby řídí přímo podřízený Ústřední vojenský veterinární ústav a Veterinární základnu
- **veterinární služba operačních velitelství**
 - řídí a zabezpečuje plnění úkolů veterinárního zabezpečení na úrovni jednotlivých velitelství a u podřízených složek
- **veterinární lékaři svazků, útvarů a zařízení**
 - organizují a provádějí základní úkoly veterinárního zabezpečení u útvarů ve svém spádu

Výkonné prvky:

- **Ústřední vojenský veterinární ústav Hlučín (ÚVVetÚ)** sestává z:
 - oddělení veterinárního dozoru a péče
 - oddělení veterinární diagnostiky
 - oddělení vojenské kynologie
 - oddělení veterinární farmacie a techniky

Zabezpečuje analýzy potravin, krmiv a vody pro potřeby AČR, provádí veterinární zabezpečení útvarů ve svém spádu, VVP, vojsk v misích, léčebnou péči u zvířat vojenské správy, státní dozor při výrobě potravin pro dlouhodobé uložení v AČR, kontrolu dodavatelů potravin pro AČR, vytváří specializované výjezdové skupiny pro likvidaci epidemií, provádí laboratorní diagnostiku nebezpečných nákaz (antrax, tularémie...), provádí školení a doškolování vojenských veterinárních lékařů a dále plní funkci ústředního veterinárního skladu. Je přímo podřízen VVZdrS.

• Veterinární základna Grabštejn

Zabezpečuje kynologii v AČR, provádí základní a speciální výcvik psů a psovodů, nakupuje, cvičí a doplňuje služební psy útvarům AČR. Je přímo podřízena VVZdrS.

• Kynologické odbornosti jednotlivých útvarů a zařízení

Zabezpečují využití služebních psů ke speciálním úkolům a ke střežení u svých útvarů.

• Stanice biologické ochrany letišť

Provádějí ornitologické zabezpečení letového provozu – prevenci střetů letadel s ptactvem.

Hlavní oblasti veterinárního zabezpečení

1. Ochrana vojsk před nebezpečnými antropozoonózami
2. Ochrana vojsk před alimentárními onemocněními
3. Léčebně-preventivní péče o služební zvířata
4. Ochrana zvířat a potravin před účinky ZHN
5. Zabezpečení vojenské kynologie a biologické ochrany letišť
6. Zabezpečení veterinárním materiálem

1. Ochrana vojsk před nebezpečnými antropozoonózami zahrnuje:

- **veterinární průzkum:** trvalé sledování epizootické situace, zjišťování stupně zamoření bojiště přenašeči nákaz, součinnost s dalšími složkami (hygienicko-epidemiologická služba, zpra-

vodajská služba, chemické vojsko, civilní veterinární služba a další orgány státní správy);

- **veterinární prevenci:** systém opatření proti zavlečení nákaz a škodlivých látek zamořenými a uhynulými zvířaty a biologickými agens na teritoriu vojsk s důrazem na nákazy přenosné na člověka;
- **detekci a diagnostiku biologických agens:** odběr vzorků, bakteriologická, sérologická a parazitologická vyšetření (provádí ÚVVetÚ a jeho mobilní prvky – pojízdne veterinární laboratoře – PVL);
- **opatření:** vymezení a likvidace ohnisek nákaz, v součinnosti se zdravotnickou službou zabezpečení účinné terapie a profylaxe u vojsk (případně u služebních zvířat);
- **veterinární asanace:** DDD v ohnisku zamoření, vyhledávání nemocných a likvidace uhynulých zvířat v součinnosti s ÚVVetÚ, záchranými a výcvikovými základnami sil územní obrany (ZVZ SÚZO) a ženijním vojskem.

2. Ochrana vojsk před alimentárními onemocněními zahrnuje:

- **stálý veterinárně hygienický dozor** nad potravinami pro vojska (jednostupňový či vícešupňový);
- **veterinární kontrolní místa** – zřizují výkonné prvky veterinární služby v místech zásobování a výdeje potravin pro vojska (podle potřeby);
- **veterinárně hygienické depistáže a laboratorní vyšetřování potravin** – stacionární laboratoře vojenské a vyčleněné civilní mobilní – PVL (na vyžádání vyčleňuje ÚVVetÚ formou podpory);
- **veterinární asanace:** likvidace znehodnocených potravin ve vyčleněných asanačních zařízeních;
- **ochranu potravin a krmiv před ZHN** – detekce, odběr vzorků, vyšetření;
- **součinnost s orgány hygienicko-epidemiologické služby** – při navrhování opatření a vydávání rozhodnutí.

3. Léčebně-preventivní péče o služební zvířata zahrnuje:

- **preventivní opatření:** průběžná imunizace služebních zvířat podle protinákazových plánů již v mírovém stavu, posílení odolnosti služebních zvířat, stálý dohled nad jejich zdravotním stavem;
- **terapie:** základní terapii zvířat v poli provádí veterinární lékaři svazků a útvarů vlastními silami a prostředky, složitější terapie, zejména u raněných zvířat, a jejich hospitalizace se v

poli nepředpokládá, ale zajišťují ji veterinární zařízení VVZdrS výměnným způsobem.

4. Ochrana zvířat a potravin před účinky ZHN

Je součástí komplexní ochrany vojsk proti ZHN v poli a zahrnuje ochranu služebních zvířat a dále ochranu jatečných zvířat určených k výživě vojsk.

Dále zahrnuje veterinární opatření k likvidaci následků zasažení zvířat ZHN, eliminační opatření vůči použitým biologickým agens a jejich diagnostiku, veterinární pomoc zasaženým zvířatům a speciální očistu zvířat, pomůcek a výstroje.

Speciální očistu zvířat zabezpečí zásahové skupiny ÚVVetÚ a ZVZ SÚZO.

5. Zabezpečení vojenské kynologie a biologické ochrany letišť

Využití služebních psů za války se předpokládá ke střežení a hlídkování, pátrání a záchranným pracím, eskortování osob, prověřování vozidel a budov, vyhledávání zbraní, trhavin, munice, osob, drog apod.

Využití sokolnických cvičených dravců se předpokládá k ornitologickému zabezpečení letového provozu na vojenských stálých a záložních letištích s cílem snižovat ohrožení vojenských letadel volně žijícím ptactvem.

6. Zabezpečení veterinárním materiálem

Polní zásobovací systém k doplňování veterinárního materiálu (s výjimkou služebních psů) je organizován služebním postupem a realizován ÚVVetÚ Hlučín.

Doplňování služebních psů se realizuje na základě požadavků vojsk – útvarů vysílají psovody k převzetí psů do veterinární základny Grabštejn (přivykací výcvik se předpokládá cca 7 dní).

Výkonné prvky veterinární služby jsou vybaveny předepsaným materiálem a technikou:

- **veterinární lékaři brigád a základen:**
 - norma veterinárního materiálu č. 700 (souprava VET-2 a VET-4)
 - automobil veterinární malý
- **zásahové skupiny a posilové prostředky VVZdrS:**
 - pojízdna veterinární laboratoř
 - autobus pro dopravu služebních psů
 - automobil pro dopravu pokusných zvířat
 - polní dezinfektor PDP-2
 - kruhové veterinární ohradníky
 - přetlakové obleky
 - dezinfekční sprchy

Tak jako i další druhy služeb v AČR i vojenská veterinární služba má určitá specifika své činnosti u jednotlivých druhů sil.

Specifika veterinárního zabezpečení útvarů pozemních sil

- Využívání služebních psů speciálních kategorií, například k vyhledávání drog (ve spolupráci s vojenskou policií) nebo k vyhledávání zbraní a munice
- Využívání služebních psů v zahraničních misích

Specifika veterinárního zabezpečení leteckých základů vzdušných sil

- Ochrana území před zavlečením nákaz mezinárodním leteckým provozem
- Veterinárně hygienické zabezpečení potravin určených pro stravování pilotů
- Ornitologické zabezpečení letišť a létání

Cílem ornitologického zabezpečení je snižovat ohrožení vojenských letadel volně žijícím ptactvem. Výkonovým prvkem jsou Stanice biologické ochrany leteckých základů, jejichž příslušníci provádějí na letištích:

Aktivní opatření:

- pyrotechnické prostředky
- bioakustické prostředky
- použití sokolnických cvičených dravců

Účinná aktivní opatření omezující výskyt ptactva na letištích stále do značné míry narážejí na nedostatečnou legislativní úpravu těchto činností, ale také na velmi přísnou zákonnou ochranu volně žijícího ptactva, a proto stále větší význam nabývají pasivní opatření k prevenci střetů letadel s volně žijícím ptactvem.

Pasivní opatření:

Kromě opatření snižujících atraktivitu letišť pro volně žijící ptactvo je nejdůležitějším opatřením relevantní informace pro orgány řízení letového provozu a piloty o ornitologické situaci s cílem vyhnout se prostorům a časům s vysokou koncentrací ptactva. K tomu slouží projekt „ORNIT“ – přenos aktuálních ornitologických informací mezi jednotlivými letišti, který probíhá v síti s využitím systému OPL (operační plánování letů) ve formě databázových souborů programu GRAMIS (grafický mapový informační systém).

Specifika veterinárního zabezpečení útvarů a zařízení logistiky

- Veterinárně hygienické zabezpečení zásobovacích center potravin a civilních dodavatelských

podniků, zajištění kontroly potravin při příjmu, překládkách a přepravách.

- Veterinárně hygienické zabezpečení rozvinutých polních zařízení proviantní služby.
- Zabezpečení důležitých objektů logistické podpory vojsk, jako jsou muniční sklady nebo opravárenská zařízení, zejména posílením strážní služby služebními psy.

Specifika veterinárního zabezpečení teritoria

- Řešení krizových situací ve veterinární sféře v součinnosti s orgány státní správy v rámci integrovaného záchranného systému (IZS), hygienicko-epidemiologickou službou a příslušnými orgány VVZdrS
- Ochrana zvířat, potravin a vody před účinky a zamořením ZHN s využitím zásahových skupin ÚVVetÚ a ZVZ SÚZO
- Participace s příslušnými orgány státní správy, IZS, ZVZ SÚZO a VVZdrS při asanaci prostředí, neškodné likvidaci uhynulých zvířat a kontaminovaného biologického materiálu
- Organizace a řízení vojenské kynologie s důrazem na válečné doplňování psů ke střežení a ochraně objektů zvláštní důležitosti

Závěrem je třeba zdůraznit, že uvedený článek se pokusil vystihnout současný stav vojenské veterinární služby, který však bude nepochybně podléhat dalším změnám spolu s tím, jak bude postupně nabývat reálných obrysů nově reformovaná profesionální Armáda České republiky.

Literatura

1. Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, Sbírka zákonů ČR, 1999, s. 3122–3150.
2. Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách, Sbírka zákonů ČR, 1997, s. 2178–2188.
3. Předpis Vet-1-1 Veterinární zabezpečení Československé lidové armády za války, Praha, MNO, 1986, 300 s.
4. Předpis Vet-1-2 Veterinární zabezpečení Československé lidové armády v míru, Praha, MNO, 1979, 370 s.
5. Předpis Vet 1-3 Výcvik a použití služebních psů v ČSLA, Praha, MO, 1974, 225 s.
6. Předpis Vševojsk-2-4 Biologická ochrana letišť a létání, Praha, MO, 1994, 43 s.

Korespondence: Mjr. MVDr. Radoslav Krupka
Veterinární služba
Velitelství vzdušných sil
250 02 Stará Boleslav

Do redakce došlo 11. 6. 2002